

ผลกระทบโควิด 19 กับเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวภาคตะวันออก

อนุชิตา ชินศิริประภา *

ภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งภาคอุตสาหกรรมภาคเกษตรและภาคการท่องเที่ยว โดยการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ส่งผลให้ภาคธุรกิจอื่นๆเติบโตตาม เกิดการลงทุนขนาดใหญ่ รวมถึงการลงทุนในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานมากมายต่อเนื่อง ปัจจุบันรัฐมีการส่งเสริมการลงทุน ให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก EEC เป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ทำให้เศรษฐกิจเติบโตต่อยอดจากอุตสาหกรรมพื้นฐานเดิม รองรับการลงทุนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเติบโต มีการลงทุนพัฒนาสนามบินอู่ตะเภา เป็นสนามบินพาณิชย์ รถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน ถนนสายมอเตอร์เวย์ รวมถึงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและท่าเรือเพื่อรองรับการท่องเที่ยวการเดินทางทางเรืออีกด้วย ดังนั้นการเติบโตทางเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะเป็นภาคที่แข็งแกร่งที่มีการเติบโตด้านการลงทุนสูงมากจากนักลงทุนจากต่างประเทศ และนักลงทุนรายใหญ่ระดับมหาชน รวมถึงการลงทุนภาคเอกชนท้องถิ่น ยังเติบโตต่อเนื่อง รวมถึงภาคการเดินทางท่องเที่ยว การจ้างงานที่ผ่านมา ทำให้ภาคตะวันออกเป็นภาคที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้นของประเทศตลอดติดต่อกันทุกปี

การระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจในเขตพัฒนาพิเศษภาค

ตะวันออก EEC ทั้งด้านการลงทุนที่ชะลอตัว การปิดประเทศทำให้การเดินทางเข้ามาทำงานของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการต่าง ๆ เกิดวิกฤตเศรษฐกิจจากการระบาดของโควิด 19 ทำให้เกิดวิกฤตสภาพคล่อง กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดการขับเคลื่อน เกิดผลกระทบกับหลากหลายอาชีพ บางอาชีพอ่อนแอลง จากปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน แรงงาน หนี้สิน และเทคโนโลยีดิสรัปชัน ซึ่งก่อนจะเกิดโรคระบาด เศรษฐกิจก็เริ่มชะลอตัว จากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกมาก่อนแล้ว ประกอบกับรัฐบาลยังมีกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และขั้นตอนมากมายที่ล้าสมัย ขาดการคล่องตัว ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ถูกกระตุ้นให้รุนแรงเร่งให้เร็วขึ้น ด้วยการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่เกิดระบาดอย่างรุนแรงทั่วโลก ทำให้เครื่องยนต์เกือบทุกธุรกิจดับหรือสะดุดหยุดลง จะมีบ้างบางธุรกิจที่มีโอกาสจากวิกฤตครั้งนี้ เช่น ธุรกิจด้านการแพทย์ อาหาร อุปกรณ์เครื่องใช้ เนื่องจากคนต้องอยู่บ้านมากขึ้น ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นรูปตัว K คือคนที่ร่ำรวยมีทรัพยากรมาก ยังมีโอกาสมากยิ่งขึ้น และธุรกิจบางอย่างขณะที่คนด้อยโอกาสมากกว่าทั้งทุนและทรัพยากร โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กย่อยมเสียเปรียบ ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดก็ยิ่งยาก

ผลกระทบเศรษฐกิจของธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว ได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจอื่น ๆ เช่น ธุรกิจโรงแรม ได้รับผลกระทบที่รุนแรงเป็นประวัติการณ์ เพราะต้องพึ่งพาการท่องเที่ยว

* ประธานกิตติมศักดิ์หอการค้าจังหวัดระยอง DOI: 10.14456/jiba.2021.8

การเดินทาง การประชุมสัมมนาและการจัดเลี้ยง เป็นหลัก อัตราการเข้าพักแต่ละที่ เหลืออยู่ไม่ถึง 10% บางแห่งไม่มีลูกค้าเลย โดยเฉพาะธุรกิจที่รับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การจัดเลี้ยงและงานสัมมนา เป็น 0% และถูกสั่งปิด จากการล็อกดาวน์ ก็เหมือน การดับเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจ การบริโภคการ จับจ่ายใช้สอย สะดุดหยุดลง แม้จะเป็นผลดีทาง สาธารณสุข แต่ผลข้างเคียงที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ คือความเสียหายทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการ ขาดทุน พนักงานตกงาน ประชาชนขาดกำลังซื้อ หลาย ๆ ธุรกิจ หลาย ๆ โรงแรม ร้านอาหาร ต้อง ปิดให้บริการ เพื่อหยุดภาระค่าใช้จ่าย หลายโรงแรม ต้องปรับตัวพร้อมทั้งหารายได้เสริม จากธุรกิจที่ เกี่ยวเนื่อง บางรายต้องปรับเป็นสถานที่กักตัวนัก เดินทาง หรือผู้ที่มีความเสี่ยงจากการสัมผัสผู้ติดเชื้อ รวมถึงการขายอาหารออนไลน์ เพื่อให้มีรายได้มา เป็นค่าใช้จ่ายและเลี้ยงดูพนักงาน

ภาคการท่องเที่ยวไทยได้รับผลกระทบรุนแรงยืดเยื้อจากโควิด 19 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ ไม่ถึง 5 แสนคน จากเกือบ 40 ล้านคน ในปี 2562 (จากข้อมูลการท่องเที่ยว) การระบาดของโควิดจะไม่เพียงส่งผลกระทบระยะสั้น แต่จะเปลี่ยน พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั่วโลก นักท่องเที่ยว ต่างประเทศ ที่เคยเข้ามาเที่ยวในไทยก็หายไป ส่งผลกระทบต่อการจ้างงาน แหล่งรายได้ของ ร้านอาหาร ของฝาก สถานที่ให้บริการท่องเที่ยว และการเดินทาง การระบาดของโควิด ถือเป็นการ Set zero ภาคการท่องเที่ยวไทย เช่น รายได้บริการ นักท่องเที่ยวชาวจีน ที่มีพฤติกรรมชอบทานอาหาร ขอบชิดของตามร้านค้าทั่วไป ทำให้ร้านค้าต่างๆ ต้องหยุดหรือปิดธุรกิจไปจำนวนมาก

การระบาดของโควิดที่ผ่านมาเกือบ 2 ปี แล้ว และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่นอนว่าจะจบ และจะ ปรับตัวอย่างไรที่จะต้องอยู่กับมันให้ได้ การแบกรับ

ค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการถือว่าหนักและสาหัส มาก นอกจากไม่มีรายรับแล้วยังต้องแบกรับ ค่าใช้จ่าย ต้นทุน พนักงาน ผู้ประกอบการบางราย ไม่สามารถแบกรับภาระได้ ต้องให้พนักงานหยุดงาน หรือออกจากงาน เมื่อแรงงานตกงานกลับภูมิลำเนา วิธีชีวิตเปลี่ยนไป บางคนออกจากธุรกิจบริการไปทำ อาชีพอื่น บางรายไม่กลับมาทำอาชีพเดิมอีกแล้ว หรือแรงงานต่างด้าวที่เป็นกำลังสำคัญระดับปฏิบัติ ย้ายกลับประเทศ ปัญหาแรงงานที่ออกจากระบบไป แล้ว ก็ยากที่จะกลับมาเหมือนเดิม อาจทำให้ใน อนาคตปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับปฏิบัติจะมีเพิ่ม ถ้าธุรกิจกลับมาเปิดบริการได้ปกติอีกครั้ง

แนวโน้มภาคการท่องเที่ยวในอนาคต จะ เป็นการเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว ที่ได้สัมผัสชีวิตคนท้องถิ่นและการท่องเที่ยวที่ เกี่ยวกับการทำงาน เพราะความสะดวกในการใช้ เทคโนโลยีออนไลน์ที่ทุกคนสามารถทำงานได้ทุกที่ พฤติกรรมท่องเที่ยวของผู้คนอาจเปลี่ยนไป ทำให้ เวลาจะไปเที่ยว นักท่องเที่ยวมักคำนึงถึงความปลอดภัยเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ ยังมีความไม่ แน่นนอนเรื่องวัคซีน และแม้ว่าจะมีวัคซีนก็ไม่ได้ แก้ปัญหาทุกอย่างในทันที ผู้ได้รับวัคซีนยังอาจติด โรคและเป็นพาหะได้อยู่ และในขณะนี้ธุรกิจ ท่องเที่ยวจำเป็นต้องพึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศ เป็นหลัก ต้องตีโจทย์ใหม่ในยุค New Normal ให้ ได้ พฤติกรรมท่องเที่ยวของคนไทยจะเปลี่ยนไป มีแนวโน้มที่จะเลือกเที่ยวในประเทศก่อน เที่ยว ใกล้เคียง สั้นๆ ขับรถไปหรือเที่ยวที่ Unseen สถานที่ที่มี คนไม่พลุกพล่าน มีคนไม่มาก จะปลอดภัยมากกว่า

การปรับตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและบุคลากรในอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว จะต้องปรับตัวให้พร้อมและทันกับการ เปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น ด้านการท่องเที่ยวมีการ เติบโตทางธุรกิจท่องเที่ยวต่อเนื่องและหลากหลาย

จะไปต่อกันอย่างไร วิธีการท่องเที่ยวแบบ New Normal การดำเนินธุรกิจแบบเดิม ๆ อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เปลี่ยนไปแล้ว การบริโภคหดตัว การเติบโตด้านลงทุนน้อยลงผู้ประกอบการต้องปรับตัวทั้งด้านการจะลงทุนและสภาพคล่องของธุรกิจ อาจต้องหาพันธมิตร หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน บางอย่างอาจต้องปรับอย่างมาก เช่น การตลาดที่เปลี่ยนไป การติดต่อการค้าขายทางออนไลน์ การประชุมออนไลน์ เข้ามามีบทบาทสูงมาก ช่องทางการตลาดการแข่งขันอาจรุนแรง เพราะจะมีรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปมาก

การท่องเที่ยวยังเป็นแหล่งรายได้และสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย แต่รูปแบบการท่องเที่ยวอาจเปลี่ยนไป เราอาจไม่ได้เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเหมือนเดิม แต่ต้องมาเน้นเรื่องคุณภาพและสุขภาพแทน ในอนาคตการท่องเที่ยวในแบบครอบครัวจะมากขึ้น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเดินทางด้วยตัวเองมากขึ้น นักท่องเที่ยวเน้นในเรื่องของสุขภาพและความสะอาดเป็นอันดับแรก เมื่อภาคธุรกิจต้องมีการปรับตัว ทำให้ภาคการศึกษามีความจำเป็นต้องปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในอนาคต ที่มีการคาดการณ์ว่าจะเปลี่ยนไป รวมถึงการดูแลนักท่องเที่ยวสูงวัยเป็นแนวโน้มที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ประกอบการต้องปรับตัวทั้งด้านการลงทุน การพัฒนาปรับปรุงสถานที่เพื่อรองรับ ตลอดจนสภาพคล่องธุรกิจอาจต้องหาพันธมิตร หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกันเพื่อการพัฒนาหรือการอยู่รอด

หากโควิดยังอยู่ต่อไป กิจกรรมทางเศรษฐกิจถูกจำกัด และยังปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคและพฤติกรรมคนไปอย่างมาก ประชาชนขาดกำลังซื้อ

จากการใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง และรายได้ที่หดหายไป การคลาดการณ์พื้นตัวของเศรษฐกิจที่จะกลับมาอีกครั้ง ยังคงต้องใช้เวลา

การปรับตัวของภาคธุรกิจท่องเที่ยวและบริการเพื่อความอยู่รอด ต้องปรับโครงสร้างองค์กรเป็นทางออกที่สำคัญ ในด้านการลดต้นทุน ต้องปรับลดพนักงาน และให้พนักงานสามารถทำงานได้หลายหน้าที่ การ Re Skill และ Up Skill พนักงานก็เป็นปัจจัยสำคัญ อาจต้องลดจำนวนชั่วโมงการทำงานของพนักงานลง ต้องให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยและเน้นด้านสุขอนามัย ต้องปรับกลยุทธ์ในการขาย ให้เน้นการขายออนไลน์มากขึ้น จัดให้มีรูปแบบการให้บริการที่ลดการสัมผัส เช่น โดยใช้ QR Code ใช้ระบบการ Check In ออนไลน์มากขึ้น หลายคนอาจจะคุ้นกับคำว่า “New Normal” หรือวิถีปกติใหม่ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนในโลก ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ โครงสร้างความต้องการใหม่และวิถีปฏิบัติใหม่ที่น่าสนใจ คือ “New Normal” หรือภายใต้ความเสี่ยงของโรคระบาดที่ยังคงมีอยู่ ต้องคำนึงถึงในการกำหนดเป้าหมายระยะยาวของการท่องเที่ยวใหม่ว่าจะเดินทางไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างไร

จะทำอย่างไรให้ภาคการท่องเที่ยวกลับมาเติบโตและขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีกครั้ง ในระยะเวลาไม่นานมากจากนี้ไป เพื่อให้ผู้ประกอบการประคับประคองธุรกิจและพนักงานต่อไปได้ รัฐต้องจริงจังในเรื่องของการสนับสนุน อัดฉีดงบประมาณในเรื่องการใช้จ่ายใช้สอย การเดินทาง การท่องเที่ยว สิทธิพิเศษต่าง ๆ ในการใช้บริการ รวมถึงเรื่องสิทธิพิเศษทางภาษี เพื่อต่อลมหายใจให้ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ รัฐต้องเปิดโอกาสให้นำเข้าแรงงานภาคปฏิบัติที่ขาดแคลนในภาคบริการ อย่างมีมาตรการทางสาธารณสุขและสามารถให้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายได้ เพื่อให้ผู้ประกอบการ

สามารถได้กลับมาเตรียมความพร้อม ในเรื่องของการเปิดให้บริการอีกครั้ง และรัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณกระตุ้น ด้านการเดินทาง การท่องเที่ยว เพื่อให้เครื่องจักรทางเศรษฐกิจ ในขาของภาครัฐขับเคลื่อน จะก่อให้เกิดการบริโภค การจับจ่ายใช้สอย และการจ้างงาน วงจรระบบเศรษฐกิจจะค่อย ๆ กลับมาขับเคลื่อนอีกครั้ง

การจะผ่านวิกฤติจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ของภาคการท่องเที่ยวและบริการ ถือเป็นโจทย์สำคัญของรัฐบาล ที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวที่เป็นธุรกิจทำรายได้ให้กับ

ประเทศ เป็นจำนวนมากตลอดมา และในส่วนผู้ประกอบการต้องหันกลับมาวิเคราะห์กลยุทธ์ของธุรกิจและปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ ในการบริหารธุรกิจเพื่อความอยู่รอด จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารอย่างไร ให้สามารถ รอดรับอนาคตหลัง การเปลี่ยนแปลงจากวิกฤติโควิด ผู้ประกอบการจะต้องพยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดหรือหาโอกาสเติบโตไปกับวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้อย่างไร สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือการช่วยเหลือ การอำนวยความสะดวก และการสนับสนุนจากภาครัฐ